

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY
TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

**SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI**

Ro'yxatga olindi: № <u>52-60230/00</u> 2024- yil " <u>10</u> " <u>15</u>	 "TASDIQLAYMAN" SamDU rektori: <u>R.I. Xalmuradov</u> 2024-yil " " "
--	---

TURKIY TILLARNING QIYOSIY-TARIXIY GRAMMATIKASI
(Türk dillerinin tarihi ve karşılaştırmalı grameri)
FAN DASTURI

Bilim sohasi:	200000 – Gumanitar soha
Ta’lim sohasi:	230000 – Gumanitar fanlar
Ta’lim yo’nalishi:	60230100 – Filologiya va tillarni o‘qitish

Fan/modul kodi 8TF2404		O'quv yili 2027-2028	Semestr VII	ECTS – Kreditlar 4	
Fan/modul turi		Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
Tanlov		Turkcha		2	
I.	Fan nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Umumiy (soat)
	Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi (Türk dillerinin tarihi ve karşılaştırmalı grameri)		52	68	120

Fanning maqsadi (FM)	
FM1	I. FANNING MAZMUNI O'quv fanining maqsadi va vazifalari Fanni o'qitishning maqsadi turkiy tillarning grammatik xususiyatlarini fonetik, leksik xususiyatlarni qamragan holda yoritish, turkiy tillarning morfologik, tipologik o'ziga xosliklarini ajratish, umumlashtirish, turkiy tillarning umumtaraqqiyot va xususiy taraqqiyot bosqichlarini o'rganish, umumtaraqqiyot bosqichiga oid xususiyatlarning hozirgi turkiy tillardagi ifodalanish darajasini belgilashdir. Fanni o'qitishning vazifalari turkiy tillar tasnifini, fonetik, leksik, morfologik, tipologik o'ziga xosliklarini qiyosiy planda yoritish, turkiy tillarning umumtaraqqiyot bosqichi hamda keyingi taraqqiyot xususiyatlarini o'rganish, shu asosda turkiy tillarga xos fonetik, leksik, grammatik xususiyatlarni umumlashtirish, qadimgi grammatik shakllarni, leksik birliklarni aniqlashdan iborat.

Fan mazmuni	
II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Türk dillerinin karşılaştırmalı-tarihsel biliminin amaç ve hedefleri.

	Türk dil ailesi. Türk dillerinin sınıflandırılması. V.V. Radlov, A. Samoylovich, N. Baskakov'un Sınıflandırmaları. Türk dillerinin sınıflandırılmasına ilişkin kriterler. Türk dillerinin Altay dilleri arasındaki yeri. Türkçe konuşan halkların toprakları.
M2	Türk dillerinin oluşumu ve gelişimi. Bağımsız kelime grupları. Atış. Varyasyon. Sayı kategorisi. Birlik ve çokluk arasındaki ilişki. Dilbilgisel çoğul kavramını ifade etme. Çoğul ekleri ve tarihsel biçimleri, doğuşu. Sözleşme paradigması. Bağlaçlar. Çoklu konjugasyon çeşitleri. Türk dillerindeki isimlerin işlevsel biçimleri olarak kabul edilen ifadelerin diğer Türk dillerindeki açıklaması.
M3	Türk dillerinin sınıflandırılması. Türk dillerinin morfolojik özellikleri. Morfolojik göstergeler. Temel morfolojik birimler. Karmaşık morfolojik birimler. Gramer anlamı. Türk dillerinde dilbilgisel anlamı ifade etmenin başlıca yolları: sentetik, analitik yöntemler, tekrar ve çift kullanım. Türk dillerinin temel tipolojik özelliği olarak aglütinasyon. Kök morfemi. Kök morfeminin bileşimindeki tarihsel değişiklikler. Eklenme ve anlamı. Ek morfem türleri. Kök ve ek morfeminin bileşimindeki tarihsel değişiklikler. Ek morfemlerinin tarihsel oluşumu. Morfolojik yeniden bölünme.
M4	Günümüz Türk dillerinde ünlülerin sınıflandırılması. Vokalizm. Ünlüler ve ünsüzler sistemi. Ünlülerin sınıflandırılması. Sesli harflerde değişiklik. Anlaut'ta iki sesli harf kullanımı. Birincil ve ikincil uzama olgusu. Yakınsama ve ıraksaklık olayları. Türk dillerinin gelişiminin bir sonraki aşamasında ünlü ses birimleri oluşmuştur. Türk dillerinde vurgu. Sözcüksel stres. Mantıksal Vurgu. Bir hece.
M5	Ünlü seslerin uyumu olgusu (Singormonizm). Türk dillerinde eş anlamlılık. Çağdaş Türk dillerinde eş-uyumluluğun korunma derecesi. Ses değişiklikleri: ses değişimi, sesin azalması, sesin yükselmesi, sesin iki katına çıkması, sesin uyarlanması. Kombinatar ve konumsal ses değişiklikleri.
M6	Türk dillerinde ünsüz sistemi. Ünsüz sistem. Ünsüzlerin sınıflandırılması. Türk dillerinin gelişiminin bir sonraki aşamasında ünsüz ses birimleri oluşmuştur.
M7	Sözlükbilim. Türk dillerinin kelime yapısı. Türk dillerinin kelime hazinesi. Kendi katmanı ve ana kopyalanan katman. Kelime anlamının gelişimi: anlamsal genişleme ve daralma. Modern Türk dillerinin sözlüğünün karşılaştırmalı analizi.

M8	Türk dillerinin söz varlığındaki öz ve asimile katmanlar. Türk dillerinin söz varlığındaki öz ve asimile katmanlar. Kelime anlamının gelişimi: anlamsal genişleme ve daralma. Modern Türk dillerinin sözlüğünün karşılaştırmalı analizi.
M9	Morfoloji. İsim kelime grubu. İsim sözlüğü, isimlerin gramer kategorileri. At yapmak. İsimlerin kelime gruplarına göçü olgusu. Kategori senkretizmi.
M10	Sıfatlar hakkında bilgi. Kalite seviyeleri. Semantik sıfat grupları. Sıfatlarda not kategorisi. Maddi ve göreceli sıfatlar.
M11	Cümle numarası hakkında bilgi. Sayı türlerinin anlamı. Sıra sayılarının ortak Türk modeli, -(nth) ekinin çeşitleri. Sayısallar. Tarihsel ve güncel rakamlar. Sayısal fonksiyonda sayıların ve kelimelerin oluşumu.
M12	Zamirler hakkında bilgi. Zamir anlam türleri. Zamirlerin doğuşu. Zamirin belirli özellikleri. Pronomilizasyon olgusu (ikame).
M13	Fiil cümlesi. Fiil zamanları ve kipleri. Fiil cümlesi. Fiil zamanları ve kipleri, Konjugasyon. Zaman kategorisi. Oran kategorisi. Mil kategorisi. Fiilin işlevsel biçimleri. Geçişli ve geçişsiz. Türk dillerinde bölünmezlik ifadesi. Yardımcı fiiller, gramer yapıları.
M14	Fiil oranı ve ruh halleri. Fiillerde göreceli kategori. Mil kategorisi. Fiilin işlevsel biçimleri. Geçişli ve geçişsiz. Türk dillerinde bölünmezlik ifadesi. Yardımcı fiiller, gramer yapıları.
III. Mashg'ulotlar shakli: amaliy (A)	
Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.	
A1	Türk dillerinin oluşumu ve gelişimi. Bağımsız kelime grupları. Atış. Varyasyon. Sayı kategorisi. Birlik ve çokluk arasındaki ilişki. Dilbilgisel çoğul kavramını ifade etme. Çoğul ekleri ve tarihsel biçimleri, doğuşu. Sözleşme paradigması. Bağlaçlar. Çoklu konjugasyon çeşitleri. Türk dillerindeki isimlerin işlevsel biçimleri olarak kabul edilen ifadelerin diğer Türk dillerindeki açıklaması.
A2	Fonetik. Günüümüz Türk dillerinde ünlülerin sınıflandırılması. Vokalizm. Ünlüler ve ünsüzler sistemi. Ünlülerin sınıflandırılması. Sesli harflerde değişiklik. Anlaut'ta iki sesli harf kullanımı. Birincil ve ikincil uzama olgusu. Yakınsama ve ıraksaklık olayları. Türk dillerinin gelişiminin bir sonraki aşamasında ünlü ses birimleri oluşmuştur. Türk dillerinde vurgu. Sözcüksel stres. Mantıksal Vurgu. Bir hece.
A3	Türk dillerinde patlayıcı ve kayan ünsüzler. Türk dillerinde patlayıcı ve

	kayan ünsüzlerin karşılaştırılması.
A4	Türk dillerinde ünlüler ve ünsüzler. Hece, vurgu
A5	Sözlükbilim. Türk dillerinin kelime yapısı. Türk dillerinin kelime hazinesi. Kendi katmanı ve ana kopyalanan katman. Kelime anlamının gelişimi: anlamsal genişleme ve daralma. Modern Türk dillerinin sözlüğünün karşılaştırmalı analizi.
A6	Türk dilleri ve Arapça. Arapça kelimelerin Türk dillerinde kullanımı.
A7	Türk dilleri ve Farsça-Tacik dili. Farsça-Tacik kelimelerin Türk dillerinde kullanımı.
A8	Türk dilleri ve Rus dili. Rus dili ve onun sayesinde kazanılan kelimelerin Türk dillerine aktarılması.
A9	Kelimenin morfolojik yapısı. Atış. Morfoloji. İsim kelime grubu. İsim sözlüğü, isimlerin gramer kategorileri. At yapmak. İsimlerin kelime gruplarına göçü olgusu. Kategori senkretizmi.
A10	Sıfat, bir kelime grubunun anlamsal biçimidir. Kalite seviyeleri. Semantik sıfat grupları. Sıfatlarda not kategorisi. Maddi ve göreceli sıfatlar.
A11	Türk dillerinde sayı, mülkiyet ve anlaşıma kategorileri. Sayı türlerinin anlamı. Sıra sayılarının ortak Türk modeli, -(nth) ekinin çeşitleri. Sayısallar. Tarihsel ve güncel rakamlar. Sayısal fonksiyonda sayıların ve kelimelerin oluşumu.
A12	Zamir kelime grubu. Zamir anlam türleri. Zamirlerin doğuşu. Zamirin belirli özellikleri. Pronomilizasyon olgusu (ikame).

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular

“Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi (Türk dillerinin tarihi ve karşılaştırmalı grameri)” fani bo'yicha mustaqil ishlarining kalendar tematik rejasi

№	Mustaqil ta'lim mavzulari
1.	Eski Türk dilinin günüümüz Türk dilleriyle ilişkisi
2.	Türk dillerinde çoğul anlaşıma biçimleri ile şahıs zamirleri, şahıs zamirleri arasındaki tarihsel ve karşılaştırmalı ilişki
3.	Sıfat kelime grubunun zarf kelime grubuyla karşılaştırmalı tarihsel ilişkisi
4.	Fiil cümlesinde zaman ve ruh halinin karşılıklı bağımlılığı
5.	Türk dillerinde bağımsız sözcüklerin yardımcı sözcüklere, yardımcı sözcüklerin bağımsız sözcüklere dönüşme düzeyi
6.	Ünlü seslerin armonizasyonu. (Sengormonizm)

7.	Türk dillerinin sözcük özellikleri
8.	Antik yazılar ve oluşumları
9.	Türk dillerinin gramer yapısı
10.	Türk dilleri ve kökenleri hakkında
11.	Kelimenin morfolojik yapısı. İsim kelime grubunun karşılaştırılması.
12.	Türk dillerinde sayı kelime grubunun karşılaştırılması.
13.	Türk dillerindeki fiillerin karşılaştırılması.
14.	Sayma ve sıra sayıları
15.	Şahıs ve yüklem zamirleri
16.	Katılımcı ve katılımcı olmayan fiiller
17.	Türkçede yardımcı ve taklit kelimeler
18.	Eski Türk dilinde fiil biçimleri.
19.	M. Kaşgari'nin "Devonu lüg'atit türk" adlı eserinin dil özellikleri
20.	Uygur dilinde zamir kelime grubu.
21.	Özbek ve Çuvaş dillerinde sayısız.
22.	Türk dillerinde öz ve asimile katman.
23.	Kıpçak'ta iyelik kategorisi
24.	Türk dillerinde ünsüz ses sistemi.
25.	Türk dillerinde mülkiyet ve anlaşma kategorisi.
26.	Yakut ve Hakas dilindeki zamirler.
27.	Türkçede bağlaçlar, ünlemler ve taklit kelimeler.
Not: Konularla ilgili makale, monografileri okumak, anlamak ve kayd etmek slayd hazırlamak gerekir.	
"Türkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi (Türk dillerinin tarihi ve karşılaştırmalı grameri)" fani bo'yicha mustaqil ta'lim mavzulari uning mazmunini yoritish maqsadida tanlangan va talabada shu haqida bilim ko'nikmasini shakllantirish nazarda tutilgan. Jumladan, turk tilining vaqt o'tishi bilan boshidan kechirgan o'zgarishlari va tarixiy xronologiyasi haqida umumiy ma'lumotlar berilib, tilshunos olimlar tomonidan uni ma'lum davrlarga bo'lish, ichki va tashqi tarixini o'rganish, mumkin bo'lgan yoshini hisoblashda foydalanilgan ma'lumot nuqtalari ta'kidlanadi. Bundan tashqari, o'quvchilarga turk tilining o'ziga xos xususiyatlari, to'g'ri talaffuz shakllari, o'zbek va turk tillarida mavjud bo'lgan, biroq turli ma'noli so'zlar, predloglar, ijobiy-inkor gap shakllari, raqamlar, savol berish, o'zingni tanishtirish, salomlashish va gapirish usullarihaqida ma'lumot beriladi.	
3.	V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: "Türkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi" fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr: "Türkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi" fanining predmeti, obyekti, maqsadi, vazifalari va metodlari; turkiy tillar fonetikasi,

	grammatikasiga oid nazariy va amaliy masalalarni hal qilish; turkiy tillar oilasiga mansub tillar va ularning hududiy tarqalishi, fonetik, leksik, grammatik xususiyatlarini qiyoslash kabi masalalarni <i>bilishi kerak</i>; Qiyosiy-tarixiy metod; diaxronik va sinxronik, komponent tahlil, glottoxronologiya, bevosita tarkiblarga ajartirish metodlarini amalda qo'llay bilish; morfologik qayta bo'linish; etimologik tahlil; nazariy ma'lumotlarni umumlashtirish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>; "Türkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi" fanining turkiy tillar shakllanishi va keyingi taraqqiyotini tahlil qilishdagi ahamiyatini asoslash, til birliklari va nutq birliklarining turkiy tillarga xos munosabatini tahlil qilish, qadimgi davrlarga xos tarixiy grammatik shakllarning hozirgi turkiy tillardagi ko'rinishlarini, leksik birliklarning shakliy va semantik strukturasiidagi farqli semalarni tahlil qilish <i>malakalariga ega bo'lishi kerak</i>..
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • tarqatma materiallar; • ko'rgazmali qurollar; • munozara; • o'z-o'zini nazorat; • "Aqliy hujum"; • "Muammo"; • qiyosiy tahlil; • turli xil nostandart testlar; • Ko'chma dars mashg'ulotlari.
5.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
	6. ASOSIY ADABIYOTLAR: 1. Ahmet Cevat Emre, Türk Lehçelerinin Mukayeseli Grameri (İlk Deneme)-Fonetik, İstanbul 1949. 2. Ferhat Zeynalov, Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Dilbilgisi, İstanbul 1993.

3. Talat Tekin – Mehmet Ölmez, Türk Dilleri, Ankara 1995.
4. Рафиев А. Туркий тилларнинг қиёсий-тарихий грамматикаси. Т., 2004.
5. Abdurasulov Y. Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi. – Toshkent, 2008.
6. Щербак А.М. Сравнительная фонетика тюркских языков.-Л.,1970.
- N.Uluqov Turkiy filologiyaga kirish.T.,2016
7. U.Sanaqulov Qadimgi turkiy til.-Samarqand., 2020.
8. B.O'rinboyev. Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi.Samarqand-2004.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR:

9. Abduraxmonov G., Shukurov Sh. O'zbek tilining tarixiy grammatikasi. –Toshkent, 1973.
- 10.Abduraxmonov G. Qo'shma gap sintaksisi. –Toshkent, 1964.
- 11.Айдаров Г. Язык орхонских памятников древнетюркской письменности VIII века.-Алма-ата,1971.
- 12.Аманжолов А.С. Материалы и исследования по истории древнетюркской письменности. Автореф. дис. ...д-ра филол. наук -Алма-ата, 1975.
13. Атаниязов С. Туркменистаның топонимиясы.-Ашгабад: Ылым, 1981.-176 б.
- 14.Эхатов Г. Х. Хазерге татар теленең лексикасы.-Уфа.-1975.-131 б.
15. Мырзабеков С. Қазіргі қазақ тілі фонетикасы.-Алматы. 2004.
16. Насылов В.М. Язык орхоно-енисейских памятников.-М.,1960.
- 17.Раджабов А.А. Язык орхоно-енисейских памятников древнетюркской письменности. Автореф. дис. ... канд. филол. наук. - Баку, 1967.
18. Севортян Э.В. Этимологический словарь тюркских языков. Общетюркские и межтюркские основы на гласные.- М.:Наука,1974.-767.

AXBOROT MANBALARI:

1. <http://www.yedu.ru> va <http://www.yedu.uz>
2. <http://www.yeqworld.ru>
3. <http://ru.wikipedia.org>
4. <http://www.prepodu.net>
5. <http://www.twirpx.com>
6. <http://www.ziyonet.uz>
7. <http://www.allpravo.ru>

7.	Fan dasturi Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Kengashining 2024-yil 24-avgustdagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar: Z.Baynazarov – SamDU, Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi.
9.	Taqrizchilar: Emrah Yilmaz – SamDU, O'zbek tilshunosligi kafedrasida dotsenti (PhD) (ichki). B.Bilir – SamDChTI, “Yaqin sharq tillari” kafedrasida o'qituvchisi. (tashqi) (tel:(93)196 16 27).
10	Tuzuvchi: Z.Baynazarov – SamDU, Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi (ichki) (tel:(99)582 93 81).

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruhi:

Rais – Nosirov A.

O'zbek tilshunosligi
kafedrasida mudiri

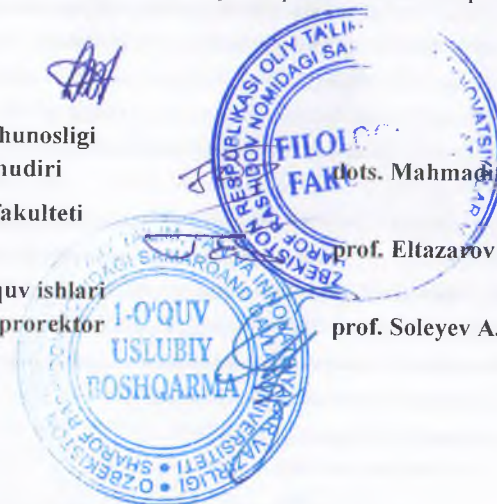
Filologiya fakulteti
dekani

SamDU o'quv ishlari
bo'yicha 1-prorektor

dots. Mahmadiyev Sh.S.

prof. Eltazarov J.D.

prof. Soleev A.S.

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Filologiya fakulteti
Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi talabalari uchun
tuzilgan "Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi" (Türk dillerinin
tarihi ve karşılaştırmalı grameri) fani bo'yicha fan dasturiga

TAQRIZ

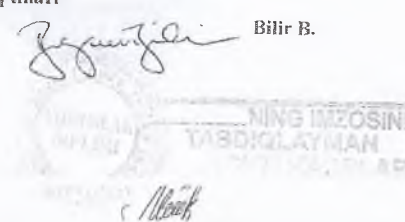
Mazkur dastur filologiya fakulteti Filologiya fakulteti Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi talabalari uchun "Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi" (Türk dillerinin tarihi ve karşılaştırmalı grameri) fani bo'yicha tuzilgan bo'lib, unda shu ta'lim yo'nalishining mazmun-mohiyati, xususiyatlari inobatga olingan. Ushbu fan dasturida ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlarini bajarishda zarur bo'ladigan ko'rsatma, tavsiya va adabiyotlar keltirib o'tilgan. Bundan tashqari, mustaqil ta'lim shakllari va mavzulari, ularni bajarish uchun ko'rsatmalar, fanni o'qitish natijalari – shakllanadigan kompetensiyalar, ta'lim metod va texnologiyalari, kredit olish uchun qo'yilgan talablar, baholash mezonlari batafsil bayon qilingan. Shuningdek, mazkur fan dasturidan mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda kerakli bo'ladigan asosiy va qo'shimcha adabiyotlar hamda tavsiya etiladigan manbalar ham o'trin olgan.

Fan dasturi fanning asosiy mazmuni, talabalar bilim, malaka va ko'nikmalariga qo'yiladigan talablar bo'lajak filologlarning kelgusidagi kasb faoliyati uchun mos keladigan nazariy va muhim ta'limiy tushunchalarni o'z ichiga qamrab olgan.

Yuqorida qayd etilganlarni inobatga olgan holda, mazkur fan dasturi mazmuni va tuzilishi jihatdan shu yo'nalishdagi fan dasturlarining oldiga qo'yadigan barcha zaruriy talablariga javob beradi deb hisoblayman. Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi uchun "Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi" (Türk dillerinin tarihi ve karşılaştırmalı grameri) fanidan tuzilgan ushbu fan dasturini ta'lim yo'nalishida foydalanish uchun tavsiya etaman.

SamDCHTl Yaqin Sharq tillari
kafedrası dotsenti, PhD

Bilir B.

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Filologiya fakulteti
Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi talabalari uchun
tuzilgan "Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi" (Türk dillerinin
tarihi ve karşılaştırmalı grameri) fani bo'yicha fan dasturiga

TAQRIZ

Ushbu dastur filologiya fakulteti Filologiya fakulteti Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi talabalari uchun "Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi" (Türk dillerinin tarihi ve karşılaştırmalı grameri) fani bo'yicha tuzilgan bo'lib, unda mazkur ta'lim yo'nalishining mazmun-mohiyati, xususiyatlari inobatga olingan. Ushbu fan dasturida ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarini bajarishda zarur bo'ladigan ko'rsatma, tavsiya va adabiyotlar keltirib o'tilgan. Bundan tashqari, mustaqil ta'lim shakllari va mavzulari, ularni bajarish uchun ko'rsatmalar, fanni o'qitish natijalari – shakllanadigan kompetensiyalar, ta'lim metod va texnologiyalari, kredit olish uchun qo'yilgan talablar, baholash mezonlari batafsil bayon qilingan. Shu bilan birga, mazkur fan dasturidan mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda kerakli bo'ladigan asosiy va qo'shimcha adabiyotlar hamda tavsiya etiladigan manbalar ham o'trin olgan.

"Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi" (Türk dillerinin tarihi ve karşılaştırmalı grameri) fani bo'yicha tuzilgan dastur fanning asosiy mazmuni, talabalar bilim, malaka va ko'nikmalariga qo'yiladigan talablar bo'lajak filologlarning kelgusidagi kasb faoliyati uchun mos keladigan nazariy va muhim ta'limiy tushunchalarni o'z ichiga qamrab olgan.

Qayd etilgan fikrlarni inobatga olgan holda, mazkur fan dasturi mazmuni va tuzilishi jihatdan shu yo'nalishdagi fan dasturlarining oldiga qo'yadigan barcha zaruriy talablariga javob beradi deb hisoblayman. Filologiya va tillarni o'qitish: turk tili ta'lim yo'nalishi uchun "Turkiy tillarning qiyosiy-tarixiy grammatikasi" (Türk dillerinin tarihi ve karşılaştırmalı grameri) fanidan tuzilgan ushbu fan dasturini ta'lim yo'nalishida foydalanish uchun tavsiya etaman.

SamDU Turkologiya ilmiy tadqiqot
instituti direktori

R.Ruzmanova

